

EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK TA'LIM-TARBIYANING UZVIYILIGI

Ismoilova Gulbahor A'zamovna

Qo'qon davlat pedagogika instituti Pedagogika fanlari
bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tel: +998903097719

ismoilovag352@gmail.com

Muhammedova Mohichexraxon Bahodir qizi

Qo'qon davlat pedagogika instituti, Xorijiy tillar fakulteti talabasi

Tel: +998913240722

ARTICLE INFO

Received: 07th August 2023

Accepted: 14th August 2023

Online: 15th August 2023

KEY WORDS

Interaktiv, ekologiya,
strategiya, resurs, integratsiya,
innovatsiya.

ABSTRACT

Ushbu maqolada ekologik ta'limning ekologik madaniyatni shakllantirish va rivojlantirishdagi o'рни, ekologik ta'limning asosiy tushunchalari va maqsadlari, uning ekologik ongini oshirish, mas'uliyatli hamda axloqiy jihatdan yetuk kadrlarning ishtirokini rivojlantirishdagi ahamiyati bayon qilingan, bundan tashqari, maqolada ekologik ta'limning strategiyalari, maktablarda ekologik ta'lim, metodlar va integratsiya, shuningdek norasmiy ta'limning ekologik qadriyatlarni shakllantirishga ta'siri haqida fikr yuritilgan.

Ekologik ta'lim insonlarning atrof-muhitga nisbatan tushunchasi, munosabati va xulq-atvorini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Atrof-muhitga oid tashvishlar va muammolar ortib borayotgan davrda barqaror kelajakni ta'minlash uchun ekologik madaniyatni tabiatga chuqur hurmatni rivojlantirish juda muhimdir. Ekologik ta'lim Yer sayyorasining mas'uliyatli yashovchisi bo'lishning yakuniy kursiga o'xshaydi. Bularning barchasi inson va atrof-muhit o'rtasidagi nozik muvozanatni o'rganish va tushunishdir. Bu bizga murakkab ekologik tizimlar tarmog'ida harakat qilish va tabiiy resurslarimizni himoya qilish va saqlash yo'llarini topishga yordam beradi.

Ekologik madaniyat bizning eko-hayot tarzimizga o'xshaydi, ammo steroidlarda. Bu atrof-muhitni muhofaza qilish va barqarorlikni birinchi o'ringa qo'yadigan qadriyatlar va amaliyotlar to'plamini qabul qilish haqida. Bu faqat qayta ishlash va qayta ishlatiladigan qoplardan foydalanish haqida emas (garchi bu narsalar ham muhim!). Bu barcha tirik mavjudotlarning o'zaro bog'liqligini tan oladigan va inson faoliyati va tabiat o'rtasidagi uyg'unlikni qidiradigan hayot tarzidir.[1]

Ekologik ta'limning asosiy tamoyillari. Ekologik ta'limning markazida bir nechta asosiy tamoyillar mavjud:

- yaxlit fikrlash;
- tizimni tushunish;
- tajribaviy o'rganish;

Bu an'anaviy sinfda o'qitishdan tashqariga chiqadi va atrof-muhitni o'rganishga amaliy yondashuvni rag'batlantiradi. Bu bizga hamma narsa bir-biriga bog'liqligini va harakatlarimiz oqibatlariga olib kelishini tushunishga o'rgatadi.

Ekologik ta'limning asosiy maqsadi insonlarni atrof-muhitning mas'uliyatli boshqaruvchisi bo'lish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va munosabatlar bilan qurollantirishdir. U ekologik mas'uliyat tuyg'usini rivojlantirish va odamlarga kundalik hayotlarida barqaror tanlov qilish imkoniyatini berishga qaratilgan. Oxir oqibat, maqsad tabiiy dunyoni qadrlaydigan va himoya qiladigan jamiyatni yaratishdir.

Ekologik ta'lim dolzarb ekologik muammolardan xabardorlikni oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu bizga iqlim o'zgarishi, o'rmonlarni kesish va ifloslanish kabi muammolarning og'irligini tushunishga yordam beradi. Bu masalalarni yoritish orqali ekologik ta'lim shaxslarga harakat qilish va ijobiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatini beradi. Atrof-muhit va jamiyatning o'zaro bog'liqligini tushunish. Ekologik ta'lim ham bizni atrof-muhitdan ajralgan emas, balki uning bir qismi ekanligimizni o'rgatadi. Bu bizga odamlar, hayvonlar, o'simliklar va tabiat o'rtasidagi munosabatlarning murakkab tarmog'ini ko'rishga yordam beradi. Ushbu o'zaro bog'liqlikni tushunib, biz jamiyat va atrof-muhitga uzoq muddatli ta'sirlarni hisobga olgan holda ko'proq ma'lumotli qarorlar qabul qilishimiz mumkin.[2]

Barqaror rivojlanish - bu kelajak avlodlarning o'z ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga putur etkazmasdan, bugungi kun ehtiyojlarini qondirishdir. Ekologik ta'lim insonlarni ijobiy o'zgarishlar yaratish uchun bilim va ko'nikmalar bilan qurollantirish orqali barqaror rivojlanishga ko'maklashishda muhim rol o'ynaydi. Bu bizni uzoq muddatli fikrlashga, innovatsiyalarni qabul qilishga va iqtisodiy o'sishni atrof-muhitni muhofaza qilish bilan muvozanatlash yo'llarini topishga undaydi.

Ekologik ta'lim faqat bilimdan tashqariga chiqadi, shuningdek, mas'uliyatli xatti-harakatlar va axloqiy qarorlar qabul qilishni tarbiyalaydi. Harakatlarimizning atrof-muhitga ta'sirini tushunib, biz qadriyatlarimizga mos keladigan va ijobiy ta'sir ko'rsatadigan tanlovlarni amalga oshirishimiz mumkin. Energiyani tejash, chiqindilarni kamaytirish yoki barqaror amaliyotlarni qo'llab-quvvatlash bo'ladimi, ekologik ta'lim bizga yanada ongli iste'molchi va mas'uliyatli fuqarolar bo'lib yetishishimizga yordam beradi. Maktab o'quv dasturlariga ekologik ta'limni joriy etish kelajak avlodlarda ekologik ong va mas'uliyatni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Ekologik ta'limni turli fanlar, geografiya va hatto adabiyot kabi fanlarga integratsiyalashgan holda, talabalar ekologik tamoyillar va ularni real dunyo stsenariylarida qo'llash to'g'risida yaxlit tushuncha hosil qilishlari mumkin. Ushbu integratsiya ekologik ta'limning alohida mavzu sifatida ko'rib chiqilmasligini, balki o'quvchilarning umumiy o'rganish tajribasining ajralmas qismiga aylanishini ta'minlaydi.[3]

Ekologik ta'limni o'qitishning samarali strategiyalari va metodlari. Ekologik ta'limni o'rgatish o'quvchilar e'tiborini jalb qilish va atrof-muhitga chinakam qiziqish uyg'otish uchun innovatsion va qiziqarli strategiyalarni talab qiladi. Amaliy mashg'ulotlar, eksperimentlar va eksperimentlar o'quvchilarning bilimlarini chuqurlashtiradigan amaliy tajribalarni berishi mumkin ekologik tushunchalarni o'rganish. Interaktiv munozaralar, munozaralar va loyihalar atrof-muhitga nisbatan shaxsiy mas'uliyat hissini tarbiyalashda tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rag'batlantiradi. Turli xil o'qitish usullarini qo'llash

orqali o'qituvchilar ekologik ta'limni barcha yoshdagi talabalar uchun qiziqarli va ta'sirli qilishlari mumkin.

Ekologik ta'limni oshirishga qaratilgan sa'y-harakatlar ekologik savodxonlikni birinchi o'ringa qo'yadigan keng qamrovli asoslar bilan qo'llab-quvvatlanishi kerak. Hukumatlar va ta'lim muassasalari ekologik ta'limni ta'limning barcha darajalarida birlashtirgan o'quv rejalari va standartlarini ishlab chiqishlari kerak. Ekologik ta'lim tashabbuslarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun etarli moliyaviy va moddiy resurslar zarur. Hukumatlar, nodavlat notijorat tashkilotlari va ta'lim muassasalari ekologik ta'lim sa'y-harakatlarini qo'llab-quvvatlash uchun etarli mablag' ajratishlari va infratuzilma, o'quv materiallari va texnologiyalarga sarmoya kiritishlari kerak. Bundan tashqari, atrof-muhitni muhofaza qilish tashkilotlari, korxonalar va jamiyat manfaatdor tomonlari bilan hamkorlik ekologik ta'lim dasturlarini boyitish uchun qimmatli resurslar va tajribalarni taqdim etishi mumkin.[4]

Turli manfaatdor tomonlar, jumladan o'qituvchilar, olimlar, atrof-muhitni muhofaza qilish tashkilotlari va jamoat a'zolari o'rtasidagi hamkorlik ekologik ta'lim tashabbuslarining muvaffaqiyati uchun juda muhimdir. Birgalikda ishlash orqali ushbu manfaatdor tomonlar keng qamrovli va ta'sirli ekologik ta'lim dasturlarini yaratish uchun o'z bilimlari, resurslari va tarmoqlarini birlashtirishlari mumkin. Bundan tashqari, manfaatdor tomonlarning ishtiroki ekologik ta'lim tashabbuslarining mahalliy sharoitlarga mos kelishini va jamoalar duch keladigan muayyan ekologik muammolarni hal qilishni ta'minlaydi. Ekologik ta'lim odamlar va jamoalarni atrof-muhitni muhofaza qilish va barqaror amaliyotda faol ishtirokchilarga aylanishda muhim rol o'ynaydi. Ekologik ta'limni maktab o'quv dasturlariga kiritish, norasmiy va norasmiy ta'lim yondashuvlaridan foydalanish va muammolarni birgalikdagi sa'y-harakatlar orqali hal qilish orqali biz tabiiy dunyoni qadrlaydigan va himoya qiladigan jamiyatni yaratishimiz mumkin. Ekologik ta'lim orqali biz odamlarni ongli qarorlar qabul qilishga, barqaror turmush tarzini qabul qilishga va kelajak avlodlar uchun sayyorani saqlashga hissa qo'shishga ilhomlantirishimiz mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ekologik ta'lim yanada barqaror va ekologik ongli jamiyatni yaratish uchun kuchli vositadir. Bu tabiiy resurslarimizni qadrlaydigan va himoya qiladigan ekologik madaniyatni rivojlantirishga yordam beradi. Ogohlikni oshirish, mas'uliyatli xulq-atvorni tarbiyalash va barqaror rivojlanishni rag'batlantirish orqali ekologik ta'lim odamlarga yashil kelajakni shakllantirishda faol ishtirok etish imkoniyatini beradi. Atrof-muhit haqida xabardorlikni oshirish, mas'uliyatli xulq-atvorni rivojlantirish va ekologik ta'limni turli xil ta'lim muassasalariga integratsiyalash orqali biz odamlar va jamoalarga atrof-muhitning faol boshqaruvchisi bo'lish imkoniyatini berishimiz mumkin. Biroq, ekologik ta'lim tashabbuslarini samarali amalga oshirish uchun etarli resurslar va hamkorlikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Ekologik ta'limga sarmoya kiritib, uning o'zgaruvchan salohiyatini o'zlashtirib, biz tabiat bilan uyg'unlikda yashash va kelajak avlodlar uchun yanada barqaror va barqaror dunyo qurish uchun birgalikda harakat qilishimiz zarurdir.

References:

1. Abdug'aniyev O.I., Abdurahmonov G. Z. Barqaror rivojlanish maqsadlarida ekologik ta'lim //Am. J. Soc. fan. Ta'lim. innovatsiya. - 2020. - V.2. – S. 280-284.

2. Abdug'aniyev O.I., Turdiboeva S. X. Q., Abdullayeva H.R. BARQAROR RIVOJLANISH VA ETNOEKOLOGIYA // Pedagogik fanlar bo'yicha akademik tadqiqotlar. – 2022. – T. 3. - S. 94-101.
3. Ismoilova G.A. Technology for organizing trips to historical sites outside the audience INTERNATIONAL JOURNAL ON ORANGE TECHNOLOGIES Volume: 03 Issue: 04 | April 2021 Pages: 229-233.
4. Yli-Panula E. va boshqalar. Finlyandiya universiteti talabalarining iqlim o'zgarishi bo'yicha ta'limga bo'lgan qarashlari va ularning iqlim o'qituvchisi sifatida ishlash qobiliyati // Ta'lim fanlari. - 2022. - T. 12. - S. 169.
5. Demir F. B. 4-sinf boshlang'ich maktab o'quvchilarining atrof-muhitga sezgirligini oshirish bo'yicha harakat tadqiqoti: maktab bog'ida nima sodir bo'ladi? //International Journal of Education and Literacy Studies. - 2023. - T. 11. - No 2. - S. 54-63.
6. Jeronen E. Barqaror ta'lim // Encyc Barqaror boshqaruv lopeidiyasi. - Cham: Springer xalqaro nashriyoti, 2022. - 1-10-betlar.
7. Ismoilova G.A. O'zbekiston tarixi ta'limi jarayonida talabalarda ekologik madaniyatni rivojlantirish. "Zamonaviy ta'lim" ilmiy-amaliy ommabop jurnal, №11 (96). 2020.
8. Ismoilova G.A. Preservation of nature is a nationwide issue. International journal of Social Sciences & Interdisciplinary Research., under Volume: 11 Issue: 04 in April-2022 Pages: 156-164
9. Ismoilova G.A. Ona tabiatimizni asrash – o'zligimizni asrashdir. Issues of Social Sciences and Humanities International Scientific and Practical Conference April, 2022 Pages: 735-740